

П'ятитомне загальноакадемічне видання «Правова система України: історія, стан та перспективи»

ТОМ 2

ПЕРЕДМОВА

Процеси демократизації суспільних відносин в Україні актуалізують питання вдосконалення конституційних засад правової системи України як юридичного підґрунтя забезпечення системно-структурного реформування організації публічної влади, створення вітчизняної демократичної системи державного управління, дієвого механізму захисту прав і свобод людини і громадянина, утвердження пріоритетних соціальних цінностей, зумовлюють необхідність глибокого і всебічного дослідження теоретико-методологічних питань юридичної науки з метою визначення проблемних питань і перспектив розвитку сучасного державознавства. Формування і зміцнення незалежної української державності здійснюється в умовах політичної й ідеологічної трансформації, зміни правового порядку, засад стратегічного курсу демократичного, соціального, правового розвитку суспільства. Зазначені процеси мають ґрунтуватися на фундаментальних дослідженнях у сфері конституційного, адміністративного, міжнародного, фінансового, податкового права, адже від наукового визначення проблем правового регулювання та розробки шляхів розвитку національної правової системи багато в чому залежить загальна орієнтація державної правової політики і юридичної практики.

Другий том фундаментального п'ятитомного видання Академії правових наук України «Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення» присвячений розгляду Конституції України як основи становлення і розвитку національної правової системи й дослідженню проблем регулювання адміністративно-правових і фінансово-правових відносин. Дана монографія є результатом конструктивної консолідації зусиль провідних науковців в галузі конституційного, адміністративного, фінансового та міжнародного права з метою системного аналізу можливих шляхів удосконалення конституційних засад правової системи України.

У першому розділі даного дослідження розглядаються теоретико-методологічні аспекти реалізації конституційних положень, сформульовано пропозиції щодо запровадження комплексних заходів, які б сприяли утвердженню ідей конституціоналізму в сучасному українському суспільстві. Особлива увага приділена з'ясуванню соціальної цінності Конституції України як базового документу, що відображає усталені політико-правові уявлення і цінності народу та слугує фундаментом усієї національної правової системи. Крім того, у монографії розкрито проблематику співвідношення між поняттями «конституційне реформування» і «стабільність конституційного ладу», «національне законодавство» і «загальновизнані принципи міжнародного права», досліджено вплив етнонаціональних чинників на зміст і спрямованість конституційно-правового регулювання, проблеми застосування міжнародних звичаєво-правових норм у внутрішньому правопорядку України та низка інших питань, які тривалий час в науковій літературі залишалися без належної уваги.

Механізм забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні поки що не відповідає сучасним вимогам. Важливими елементами цього механізму є інституційні гарантії, провідне місце серед яких посідають органи публічної влади. У цьому аспекті особлива увага авторів монографії приділена проблемам удосконалення правового статусу та підвищенню ефективності відносно нових, або таких, що піддаються найбільш суттєвому реформуванню, публічних інституцій.

Серед спеціалізованих правозахисних інституцій Української держави провідне місце посідають Конституційний Суд України та органи прокуратури. З даних позицій у монографії розглянуто правову природу Конституційного Суду України, його повноважень, рішень і висновків, досліджено конституційно-правовий статус прокуратури України та проблеми його вдосконалення.

Важливим завданням правової науки на сучасному етапі суспільного розвитку є дослідження інституційної системи місцевого самоврядування. В роботі сформульовано загальні теоретично-правові підходи до вдосконалення конституційних основ інституту самоврядування в Україні. Дослідження цих проблем має не лише теоретичне, а й практичне значення для визначення стратегії розвитку місцевого самоврядування, удосконалення законодавства, створення ефективних механізмів забезпечення прав і свобод людини і громадянина на місцевому рівні.

У другому розділі досліджуються конституційні засади регламентації адміністративно-правових та фінансово-правових відносин. В умовах необхідності проведення в Україні системних реформ, пошуку ефективної моделі організації державного управління, створення реальних соціально-економічних і владно-управлінських передумов організації і функціонування режиму соціального партнерства актуальним є дослідження проблем правового регулювання державної служби, розробка рекомендацій щодо оптимізації структури державного управління, вдосконалення кадрового потенціалу, більш чіткого визначення пріоритетів, цілей і напрямків модернізації управлінського механізму. Їх вирішення неможливе без ґрунтовного аналізу проблем розвитку адміністративного права, функціонально-структурних аспектів діяльності Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, розробки наукових рекомендацій щодо організації дієвої системи боротьби з бюрократизацією державного апарату, забезпечення результативної та стабільної діяльності владних інституцій відповідно до їх завдань і компетенції на конституційних засадах, а тому ці питання отримали ґрунтовне висвітлення в даній роботі.

Виходячи з того, що для впровадження в життя організаційно-правових механізмів реалізації доктрини справедливого правосуддя в Україні важливе значення мають адміністративна юстиція й адміністративний процес, у роботі на фундаментальному рівні проведено аналіз конституційних засад їх становлення й розвитку. В монографії також розглядаються проблемні питання правового регулювання системи державного контролю та нагляду, управління інформаційними ресурсами, основи діяльності органів фінансового контролю.

З сучасних позицій в роботі розглядаються питання правової регламентації формування та руху публічних коштів, проблеми публічно-правового впливу на регулювання банківської діяльності, всебічно характеризується стан і перспективи розвитку законодавства у цій сфері. Досліджуються конституційні засади системи оподаткування, а також питання правового регулювання державного боргу в Україні. Поглиблений розгляд цих проблем пов'язується не лише з дослідженням базових фінансово-правових категорій, визначенням теоретично-правових питань щодо системи оподаткування, з'ясуванням природи правового механізму податку, а й з розробленням рекомендацій, здатних оптимізувати існуюче правове регулювання фінансово-бюджетних відносин.

Безумовно, окремі з висловлених у цій монографії положень мають дискусійний характер, тому сподіваємося на зауваження, рекомендації й пропозиції теоретиків та практиків. Ми глибоко переконані, що дослідження проблем вдосконалення конституційних засад правової системи України може бути лише результатом спільних зусиль усіх зацікавлених науковців.

У роботі на монографією взяли участь академіки та члени-кореспонденти Академії правових наук України, а також провідні українські фахівці в галузі конституційного, адміністративного, фінансового та міжнародного права, які працюють в науково-дослідних інститутах академії, інших наукових та навчальних закладах.

Запропонована робота стане в нагоді не тільки науковцям, політикам, депутатам, працівникам органів державної влади та місцевого самоврядування, а й всім, хто цікавиться теоретичними дослідженнями проблем конституційного, міжнародного, адміністративного та фінансового права, перспективами розвитку сучасного державознавства.